

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל פדגוגי
אגף א' שירות פסיכולוגי ייעוצי

ירושלים, ט' בשבט תשע"ט

20 בינואר 2019

**דבר מנהלת שפ"י לעלון המקוון לקראת השבוע הלאומי לגלישה בטוחה ברשת -
פברואר 2019**

הילדים ובני הנוער הלומדים כיום במערכת החינוך נולדו אל מציאות טכנולוגית רוויית מסכים והם עושים שימוש תכוף ומגוון ברשת האינטרנט.

ניתן לומר, שכמעט כל היבט בחייהם של התלמידים מקבל ביטוי גם באמצעות שימוש במרחבים ווירטואליים וכי התקשורת הבין-אישית המתקיימת בתיווך אמצעים טכנולוגיים היא אופן תקשורת שגרתי עבורם וגם עבור רבים מאתנו, המבוגרים.

יחד עם זאת, הרשת הפכה לזירה בה נחשפים תלמידים להתנהגויות סיכון שונות: בריונות ברשת, התלהמות, הטרדות, השמצות, התחזות, חרם, הולכת שולל, הפצת תמונות, טוקבקים (תגובות) פוגעניים, הדרת חברים, פגיעה בפרטיות ועוד.

לפגיעה ברשת מאפיינים ייחודיים: היעדר קשר עין, תפוצה רחבה במגוון ערוצים, קושי להסיר תכנים פוגעניים שהועלו. היעדר קשר עין בין הפוגע לנפגע מקל על הפוגע לומר את דבריו, מאחר והוא אינו רואה את ההשפעה שיש לדבריו על הנפגע. האנונימיות מאפשרת לפוגע לא לקחת אחריות על מעשיו. תפוצה רחבה במגוון ערוצים מאפשרת להכניס למעגל הפוגעים והנפגעים משתתפים רבים תוך זמן קצר.

חשוב לזכור שלפגיעה מקוונת יש השלכות פסיכולוגיות, חברתיות ורגשיות שעלולות להיות קשות מההשלכות של אלימות פנים-אל-פנים.

אנו מבקשים ללמוד לעומק על סוגי האינטראקציות החברתיות של ילדים ובני נוער בשישה תחומים הקשורים להתנהגות חברתית ברשת: תקשורת (Communication), יצירה (Creating), שיתוף (Sharing), קשר (Connecting), משחק (Playing), צריכה ומסחר (Consuming).

עוד אנו מבקשים ללמוד על תפיסות התלמידים את מקומה של הרשת בחייהם החברתיים, על הנורמות ההתנהגויות על פיהן ילדים ובני נוער פועלים ברשת, ועל סוגי הפגיעות ברשת שחווים ילדים ובני נוער בגילאים שונים ואת מקומם של הצופים מן הצד באירועי אלימות ברשת.

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל פדגוגי
אגף א' שירות פסיכולוגי ייעוצי

מחקרם של פרופ' יעקב יבלון (אוניברסיטת בר אילן), ד"ר סיגל עדן (אוניברסיטת בר אילן), ד"ר דורית אולניק-שמש (האוניברסיטה הפתוחה) ופרופ' טלי היימן (האוניברסיטה הפתוחה) יעסוק בשאלות אלו.

שפ"י, בשיתוף עם אגף טכנולוגיות מידע (מינהל מדע וטכנולוגיה), ועם המערך הלאומי להגנה על ילדים ובני נוער ברשת, שהושק באופן רשמי ב-19/11/18, מובילים תכנית לקידום גלישה ומוגנות ברשת, הכוללת הסברה, תכניות חינוכיות לגלישה בטוחה, פעילות של עמיתים לגלישה בטוחה, התערבות קהילתית לשינוי חברתי ואיתור וטיפול באירועים חריגים.

משרד החינוך הנו שותף בכיר במערך הלאומי להגנה על ילדים ובני נוער ברשת, ומיוצג על ידי שפ"י באמצעות מנהלת התחום במטה שפ"י וחמש מפקחות בדסק החינוך. המערך פועל לאכיפה ולמניעה של תופעות אלימות ופשעה ברשת האינטרנט ובאמצעות מוקד 105 עומד לשירות הציבור ולשירותם של גורמי חינוך בהיבטים של חירום – הצלת חיים; איתור נפגעים או פוגעים שזהותם אינה ידועה; סיוע בהסרת תכנים פוגעניים ברשת; היוועצות וסיוע לגבי טיפול באירועי פגיעה ברשת, מתן מידע והפנייה לגורמי סיוע במסגרות החינוך ובקהילה.

השבוע הלאומי לגלישה בטוחה עוסק השנה בהצבת גבולות ברשת- גבולות השימוש ברשת, גבולות השיח ברשת, מה מעלים לרשת, איך מגנים על הפרטיות ברשת ועוד.

מבקשת להודות לעינב לוק, מנהלת אגף תכניות סיוע ומניעה, ליפעת זץ, ממונה על אתר שפ"ינט ולצוות אגף תכניות סיוע ומניעה, לתמי אומנסקי, ראש תחום חינוך במערך הלאומי להגנה על ילדים ונוער ברשת ולצוות המפקחות במוקד 105.

מבקשת לשתף אתכם בנושאים נוספים על סדר היום של הנהלת שפ"י:

הכלה והשתלבות

משרד החינוך מוביל מהלך של יישום התיקון לחוק החינוך המיוחד הכולל הכלה והשתלבות. עיקרו של מהלך זה הוא הכלה של תלמידים מאתגרים במערכת החינוך הרגילה והקטנה של מספר התלמידים המופנים למסגרות החינוך המיוחד. זהו מהלך ערכי הרואה את הזכות, את הערך ואת ההזדמנות שיש לכל התלמידים להתפתח ולגדול בסביבה המכילה שונות.

בתוך השונות יש לשאוף לתת מענה אישי ומותאם לכלל התלמידים המוכללים בה.

מהלך זה מבוסס על שינוי בחוק החינוך המיוחד, אותו נצטרך ללמוד ולהפנים את השלכותיו על עבודת הפסיכולוגים החינוכיים והיועצים החינוכיים בהיבט המערכתי ובהיבט הפרטני ובליויי הצוות החינוכי, ההורים והתלמידים בהטמעת מהלך זה.

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל פדגוגי
אגף א' שירות פסיכולוגי ייעוצי

יישום חוק החינוך המיוחד, הכלה והשתלבות החל כבר בשנה זו במחוז צפון ובמקביל, נערכים בשאר המחוזות לקראת השנה הבאה.

בשנה זו אנו מבקשים למקד את העשייה של שפ"י בפיתוח המקצועי של היועצים והפסיכולוגים החינוכיים בשפ"חים ובמסגרות החינוך, כדי שיוכלו לקדם מקצועית מהלך זה במסגרות בהן הם עובדים.

במטה ובמחוזות הוקמו צוותים ליישום מהלך זה. אני סמוכה ובטוחה שהידע המקצועי הקיים בשפ"י והיכולות של כל אחת ואחד מכם, יחד עם שיתוף הפעולה בין כולנו והתמיכה ההדדית, יאפשרו הובלה מיטבית ליישום המהלך.

קידום אקלים מיטבי וצמצום האלימות בבתי ספר במיקוד

שפ"י באמצעות היחידה לקידום אקלים ולצמצום אלימות משתתף במהלך של הובלת שינוי בבתי ספר במיקוד מיוחד הכולל בתי ספר שבמקצועות עברית ומתמטיקה וברמת האלימות שנמדדו במיצ"ב נמצאו בעשירונים הנמוכים. מהלך זה מתואם עם אגפי הגיל, עם תכנית מרום ועם המחוזות. שפ"י ילווה השנה כ- 200 בתי ספר שיוגדרו במיקוד אקלים. בתי ספר אלה יחויבו לקבל תכנית מערכתית לקידום אקלים וצמצום אלימות. התכנית תכלול הקמת צוות בית ספרי מוביל, הכשרה לצוותים החינוכיים, התערבות עם תלמידים בעלי בעיות התנהגות ועם הורים. מדריך חיצוני ינחה את מנהל בית הספר ואת הצוות המוביל. וועדה מחוזית תלווה את בית ספר ותבחן את התקדמות התהליך.

ליועץ/ת בית הספר ולפסיכולוג/ית בית הספר תפקיד משמעותי בהובלת השינוי בבתי ספר במיקוד.

למידה רגשית חברתית

משרד החינוך, באמצעות לשכת המדען, המזכירות הפדגוגית ושפ"י פנו ליזמה למחקר יישומי בחינוך, כדי ללמוד לעומק את נושא הלמידה הרגשית חברתית (Social Emotional Learning-SEL). מה אומר המחקר בתחום זה ואילו תכניות התערבות לפיתוח כישורים חברתיים ורגשיים קיימות במערכת החינוך בישראל ובעולם. נערכה סקירת ספרות לגבי תכניות אוניברסליות בית ספריות לכלל התלמידים המבוססות מחקרית ומקדמות למידה חברתית ורגשית ונסקרו תכניות התערבות ייעודיות התורמות לשיפור מיומנויות חברתיות ורגשיות המיועדות לאוכלוסיות תלמידים בסיכון.

בפני חברי וועדת המומחים בנושא **טיפוח מיומנויות רגשיות חברתיות במערכת החינוך**, מטעמה של היזמה, הוצגה תכנית כישורי חיים המבוססת על עקרונות למידה רגשית חברתית, המותאמת

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל פדגוגי
אגף א' שירות פסיכולוגי ייעוצי

לשלבי הגיל ולמגזרים השונים. וכמו כן הוצגו בפני הוועדה מהלכים נוספים ששפ"י מוביל בתחום אקלים חינוכי מיטבי, פסיכו-פדגוגיה, תכנית "התקשרות" ותכנית "אני יכול להצליח" (אי"ל) המופעלת עבור תלמידים לקויי למידה.

בתחילת ינואר התקיים במכון ון-ליר כנס של היזמה בנושא למידה רגשית חברתית. לכנס הוזמנה פרופ' קימברלי שונט-רייכל מאוניברסיטת בריטיש קולומביה, שהציגה מחקרים עדכניים המדגישים את תרומתם של כישורים חברתיים-רגשיים לחינוך אפקטיבי ולהישגים אקדמיים של תלמידים, גישות תיאורטיות ואסטרטגיות פרקטיות.

בכנס זה היו מספר מושבים שעסקו בתכניות התערבות מכוונות תלמידים, בהערכה ומדידה של SEL ובהכשרת מורים לפני ותוך כדי התפקיד.

כשתסיים וועדת המומחים את עבודתה יפורסמו באתר שפ"י סיכומי הוועדה.

הרחבת תכנית מלקות ללמידה

התכנית "מלקות ללמידה" הורחבה השנה ל-22 ישובים נוספים ב-98 חטיבות נוספות. בסה"כ בתשע"ח ובתשע"ט פועלת התכנית ב-37 רשויות מקומיות ב-177 חטיבות ביניים. בשנה"ל תש"פ תגיע התכנית לסיום תהליך התערבות תלת שנתית. בשנה זו יופעלו מרכזי האבחון המוקדמים בשפ"חים, אליהם יופנו התלמידים שעדיין קיים לגביהם חשש מוצק ללקות למידה, שהם בעלי ידע, שההתערבות לאורך חט"ב לא סייעה להם להביאו לידי ביטוי. התלמידים יאובחנו במהלך כיתה ט' ובמידת הצורך, תתקבל החלטה לגבי זכאותם להתאמות בדרכי היבחנות.

בסיום התהליך התלת-שנתי נגבש תובנות למודל הלמידה ולאחר מכן תורחב בהדרגה התכנית לכלל החטיבות.

יחד עם אגף הבחינות מפותחים מענים טכנולוגיים כחלופות / וכחלק מההתאמות בדרכי היבחנות המותאמים למאה ה-21.

בברכה,

חנה שדמי

מנהלת אגף א' שפ"י